

जाहिरातींचे दर.
सालील पस्यावर चौकशी
करावी.
व्यवस्थापक, अर्थ,
'दुर्गाधिवास', पुणे २.

अर्थ

वर्गणीचे दर.
वार्षिक वर्गणी
रु. ४.
(टपाल हॉशिल माफ)
किरकोळ अंकास
एक आणा.

'अर्थ एव प्रधानः' इति कौटिल्यः अर्थमूलौ धर्मकामाविति ।

—कौटिलीय अर्थशास्त्र.

संपादक—प्रो. वा. गो. काळे.

वर्ष २

पुणे, बुधवार, तारीख २९ जुलै, १९३६.

अंक ३१

दि गुड-वुइल
ऑशुअरन्स कंपनी लि.
पोस्ट : मिरज मिशन हॉस्पिटल
विमेदारास
भरपूर सवलती माफक हत्ते
ठिकठिकाणीं एजंट्स नेमणें आहेत.
पत्रव्यवहार करावा.
हेड ऑफिस : कुपवाड, जि. सातारा;
मॅनेजिंग डायरेक्टर

आयुर्वेद रसशाळा पुणे, लि.
पत्ता : डेक्कन जिमखाना, पुणे ४
यांचीं शास्त्रोक्त, खात्रीलायक व गुणकारी औषधें
च्यवनप्राश पौष्टिक व शक्तिवर्धक २० तो. १ रु.
वज्रदंती दंतमंजन वा. किं. २ आणे
केसवर्धन तेल १० तो. १५ आणे
एरंडपाक मलावरोध घालविणारा १० तो. ६ आणे
हेमगर्भ मात्रा सर्व वात कफरोगहर मात्रा ५ रु.
सुवर्णराजवर्गेश्वर धातुवर्धक १ तो. ५ रु.
वाळा सरसत उन्हाळ्यांत थंड पेय १ पौं. १२ आणे
त्रिभुवनकीर्ति सर्व ज्वरांवर १ तो. १२ आणे
याशिवाय प्रवाळ, मात्कि इ. भस्में, सर्व त-हेचीं आसवें,
अरिष्टें, मात्रा, गुटिका, अवलेह वगैरे मागवन एकवार
अनुभव घ्या. कॅटलॉग मागवा.
ठिकठिकाणीं एजन्सी देणें आहेत. एजन्सी घेऊं
इच्छिणारांनीं नियम मागवावे.

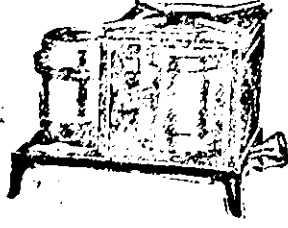
WANTED.
Influential and hard-working Agents At
Ahmednagar, Dhulia, Kolhapur, Nasik and
Poona for Sun Life Assurance Company of
Canada on liberal terms. Apply :—
The Manager,
Sun Life Assurance Company of Canada,
Hornby Road, Fort, BOMBAY.

For All Medicinal Requisites
— TRY —
N. MAHADEV & Co.
DISPENSING CHEMISTS
AND
DRUGGISTS
City Post Office Corner, POONA 2.

संजीवन हेअर टॉनिक
दारुणा, केंस गळणें व टकल
ह्यावर अनुभविक उपाय
संजीवन मॅन्युफॅक्चरिंग कं., अहमदाबाद

K. K. & Co.
Photographic Dealers
POONA.

कॉलेज विद्यार्थ्यांच्या विशिष्ट
गरजा लक्षांत घेऊन हें
मॉडेल बनविलें आहे.

किंमत माफक.

पंप नाही ! पिन नाही !! आवाज नाही !!!

ज्युनियर प्रभाकर
सेफ्टी स्टोव्ह

माहितीपत्रक मागवा

मेकर्स:-ओगले ग्लास वर्क्स. लि.
ओगलेवाडी, (सं. औंध), जिल्हा सातारा.

पुणे स्टॉकिस्ट्स:-

१ केळकर ब्रदर्स,

बुधवार चौक.

२ म. इ. को. ऑ. एजन्सी,

लक्ष्मीरोड.

विविध माहिती

बँकांस सुट्टी

ता. ३ ऑगस्ट रोजी नारळी पौर्णिमेनिमित्त बँका बंद राहतील.

जगांतील सर्वांत उंच चिमणी

जर्मनीमध्ये बांधण्यांत येत असलेल्या एका कारखान्याच्या चिमणीची उंची सुमारे ४६५ फूट भरेल व तिच्या बांधकामासाठी १४ लक्ष विटा लागतील. चिमणीच्या पायाची रुंदी सुमारे ८० फूट असून भिंतीची रुंदी सुरवातीस ६३ फूट आहे.

ग्रेटब्रिटनचा जहाजांचा धंदा

जहाजांतून माळाची वहातुक करण्यांत ग्रेटब्रिटनचें अग्रेसरत्व होतें, परंतु आतां तो देश आपलें पुढारीपण गमावूं लागला आहे. १९०० सालीं जगाचा निम्मा व्यापार ब्रिटिश जहाजांतून होई; १९१४ सालीं हें प्रमाण ४१.६ टक्के इतकें होतें व आतां तें २६.८ टक्क्यांवर आलें आहे. गेलीं चार वर्षे सर्वच देशांस जहाज-वहातुकीच्या बाबतींत वाईट गेली. परंतु १९३५-३६ सालीं थोडी सुधारणा झाली असतांही ग्रेटब्रिटन व अमेरिका ह्यांचा हिस्सा बराच कमी झाला.

युद्धप्रसंगी अन्नसामुग्रीची तरतूद

युद्धाचा प्रसंग ओढवला असतां ग्रेटब्रिटनमध्ये अन्नाचा मुबलक पुरवठा कसा पुरेसा होईल, ह्यासंबंधी एक सरकारी कमिटी चौकशी करित आहे.

टेलिफोनचा दर : मिनिटास १८ रुपये

ग्रेटब्रिटन व अमेरिका ह्या दोन देशांमध्ये विनतारी टेलिफोन १९२७ सालीं सुरू झाला, त्यावेळीं प्रत्येक मिनिटास ६५ रुपये असा दर होता. १ जुलै १९३६ पासून दर उतरविण्यांत आला असून आतां एका मिनिटास फक्त १८ रुपये पडतात.

देशाच्या व्यापारांत राष्ट्रीय दृष्टी

फ्रेंच कायदे मंडळांत दगडी कोळशाच्या धंद्याची पुनर्घटना होण्यासंबंधी नवीन कायदा पास झाला आहे. परदेशांतून येणाऱ्या कोळशापैकी ४० टक्के माल फ्रेंच आगबोटींतूनच आला पाहिजे असा निर्बंध त्यांत घालण्यांत आला आहे. आगबोटीच्या देशी धंद्यास उत्तेजन देणें हा सदरहु कलमाचा उद्देश आहे, हें उघड आहे.

ट्रेझरी बिलांवर आठ आणे आठ पै व्याज

गेल्या आठवड्यांत सरकारला ट्रेझरी बिलांवर २ कोटि रुपये हवे होते, त्यांबद्दल चार कोटि रुपयांचीं टॅडरें दाखल होऊन विकलेल्या दोन कोटींच्या बिलांवर द. सा. द. शे. ८ आणे ८ पै इतकें व्याज बसलें.

ब्रिटिश पोलादाच्या धंद्याची चौकशी

ब्रिटिश पोलादाच्या धंद्याबाबत चौकशी व शिफारसी करण्याची सूचना बोर्ड ऑफ ट्रेडच्या प्रेसिडेंटनीं आयात-जकात सल्लागार मंडळास केली आहे. धंद्याच्या परिस्थितीची पहाणी करून राष्ट्रीय हिताच्या दृष्टीनें त्यांत कोणतें धोरण व कार्यक्रम आंखणें जरूर आहे ह्या विषयीं सदरहु मंडळानें सल्ला द्यावयाचा आहे.

शस्त्रसामुग्रीचें उत्पादन करणारे कारखाने सरकारी होणार

शस्त्रसामुग्री तयार करणारे कारखाने स्वतःच्या ताब्यांत घेण्याचें फ्रेंच सरकारनें ठरविलें असून तेथील कायदेमंडळानें त्या संबंधांतील विळ पास केलें आहे. चालू कारखान्यांचे भाग गेल्या सात वर्षांतील त्यांच्या सरासरी बाजारभावानें विकत घेण्यांत येतील.

मुंबई इलाख्यांतील जनावरांची संख्या

मुंबई इलाख्यांतील शेतीविषयक जनावरांची खानेसुमारी जानेवारी १९३५ मध्ये करण्यांत आली. सबंद इलाख्यांत मिळून ९९३ लक्ष जनावरांची नोंद झाली. अशी मोजणी दर पांच वर्षांनीं होत असते.

म्हैसूर संस्थानांतील सहकारी सोसायट्या

१९३४-३५ अखेर म्हैसूर संस्थानांत एकूण १,९९८ सहकारी सोसायट्या होत्या. त्यांच्या सभासदांची संख्या १,४४,८९८ असून भागांचें मांडवल व रिझर्व्ह फंड ५१३ लक्ष रुपये व २९३ लक्ष रुपये अनुक्रमेण होते.

जर्मनीमधील बेकारी कमी होऊं लागली

जर्मनीमधील बेकारी कमी होत आहे. गेल्या मे अखेर एकूण १४ लक्ष ९१ हजार लोक त्या देशांत बेकार होते. हा आकडा गत सालाच्या तत्सम आकड्यापेक्षां २६ टक्क्यांनीं कमी आहे.

मुंबई कायदेमंडळाची येती बैठक

मुंबई कायदेमंडळाची येती बैठक पुणे येथे ता. ७ सप्टेंबर रोजी सुरू होईल.

मुंबई बंदरांतून सोन्याची साप्ताहिक निर्गत

रुपये किंमत

ता. ११ जुलै रोजी पुरा झालेला आठवडा ५८, ३५, ८७०

ता. १८ जुलै रोजी पुरा झालेला आठवडा ८८, ४६, ९८४

ता. २१ सप्टेंबर १९३५ ते १८ जुलै १९३६

अखेर २, ७७, ५५, ०५, २५४

अनुक्रमणिका

पृष्ठ	पृष्ठ
१ विविध माहिती ... ३७०	१ व विक्री-विपारी धुरापासून ... ३७५
२ रेल्वे-मोटार स्पर्धा ... ३७१	२ बचाव करण्याची तयारी
३ महाराष्ट्र व कर्नाटक ह्यां- मधील आर्थिक परिस्थि- तीचे सिंहावलोकन... ३७१	५ ॲल्युमिनिअम ... ३७५
४ स्फुट विचार ... ३७२	६ लंडनमधील हिंदी एक्स चेंज बँक ... ३७५
दि बँक ऑफ महाराष्ट्र— स्वदेशी सासरेचा उत्कर्ष— देशी सासरेच्या घंटापासून जनतेचा फायदा—प्रांतिक रस्त्यांचा स्वार्थत्याग—खेडे- गांवांशी संबंध राखा—पुणे जिल्ह्यातील फळांची वेदास	७ दि बँक ऑफ महाराष्ट्र लि. ३७६
	८ दि बँक ऑफ बाशी लि. ३७६
	९ मुंबई इलाख्यातल्या सह- कारी चळवळीची माहिती ३७७
	१० सहकारी वृत्त ... ३७७
	११ १९३४-३५ सालातील शिक्षणविषयक प्रगति ३७८
	१२ निवडक बाजारभाव ३७९

अर्थ

बुधवार, ता. २९ जुलै, १९३६

रेल्वे-मोटार स्पर्धा

रेल्वेज व मोटारी ह्यांमधून होणाऱ्या वहातुकीमध्ये स्पर्धा होऊं नये, अशा रीतीने त्या दोघांची सांगड घालून देण्याची आवश्यकता केवळ हिंदुस्थानांतच नव्हे, तर इतर देशांतहि भासू लागली आहे. स्पर्धेमुळे रेल्वेज व मोटारी ह्या दोघांचेहि नुकसान होतें व सर्वसाधारण आर्थिक घडामोडींवरहि त्याचा अनिष्ट परिणाम होतो. ज्या वहातुकीस रेल्वेचा मार्ग ज्यास्त सोईचा आहे, तेथे मोटारींनी स्पर्धा करूं नये व ज्या ठिकाणी मोटारींची वहातुक ज्यास्त सोईस्कर असेल तेथे रेल्वेजनी शिरूं नये, हें तत्त्व अंमलांत आणणें दोघांसहि फायद्याचें आहे. कांहीं बाबतींत आगगाड्या व मोटारी ह्यांचे सहकार्य ज्यास्त युक्त ठरेल व त्या ठिकाणी एकमेकांना परस्पराशी मिळतें घ्यावें लागेल. त्याचप्रमाणे, दोन्ही प्रकारांच्या वहातुकीमध्ये योग्य त्या सुधारणा कराव्या लागतील. आगगाड्यांच्या इतकें मोटारींचें संघटण हिंदुस्थानांत तरी अजून झालेले नाही. दराच्या आकारणीमधील तफावत हीहि मोटारी व आगगाड्या ह्यांच्या सहकार्यातील एक मोठी अडचण आहे. जगातील पुढारलेल्या बहुतेक सर्व राष्ट्रांत ह्या अडचणी दूर करण्यासाठी कायदे झालेले असून मोटारवाले व रेल्वेजचे प्रतिनिधि ह्यांची संयुक्त मंडळें स्थापन करण्यांत आलेली आहेत. मोटारींतून वहातुक करण्यासाठी कित्येक देशांत सरकारची आगाऊ परवानगी घ्यावी लागते व ती मिळण्यापूर्वी सरकार सार्वजनिक हिताचें रक्षण करण्यासाठी योग्य ती खबरदारी घेतें. जरूरीपेक्षां ज्यास्त मोटारींस, माल वहाण्यास परवाना मिळत नाही. जर्मनीमध्ये मोटारींच्या प्रसारास ज्यास्त उत्तेजन मिळतें, असा अनुभव आहे. ऑस्ट्रिया सारख्या देशांतून, कोणता माल कोणत्या मार्गानें पाठविण्यांत यावा, ह्यासंबंधी वाटणी करून देण्यांत आलेली आहे. फ्रान्समध्ये, दूर जावयाचा जड माल रेल्वेने पाठवावा लागतो, परंतु थोडक्या अंतराच्या वहातुकीस रेल्वे मार्ग बंद करून मोटारींस जागा करून द्यावी लागते.

जर्मनी व ग्रेटब्रिटन ह्या देशांत रेल्वे कंपनी स्वतःच्या मोटारी ठेवून त्यांचे वेळापत्रक आपल्या वेळापत्रकाशी जोडून घेतात; ह्या उलट, फ्रान्समध्ये रेल्वे कंपन्यांना मोटारींच्या वहातुकीशी कोणताहि संबंध ठेवण्यास प्रतिबंध आहे. वरील सर्व माहितीचें सार थोडक्यांत खालीलप्रमाणें काढतां येईल:—

(१) वहातुकीच्या नव्या कंपन्यांस परवानगी देण्यापूर्वी प्रत्येक सरकार त्यांच्या आवश्यकतेसंबंधी बारकाईने चौकशी करतें.

(२) साधारणपणें, हे निर्बंध भाड्याच्या मोटारींना व लांब पल्ल्याच्या वहातुकीस लावण्यांत येतात. खासगी रीतीने होणाऱ्या वहातुकीवर बंधने नाहीत.

(३) मोटार-वहातुकीच्या कंपन्यांवर दर प्रसिद्ध करण्याची, सर्वांस सारखें वागविण्याची व माल नेण्यास नकार न देण्याची सक्ती करण्याची प्रवृत्ति आढळते. ह्या उलट, रेल्वेजवरील कांहीं नियंत्रणें शिथिल करण्यांत आली आहेत.

मोटारी व रेल्वेज ह्यांच्यामधील स्पर्धेचा परिणाम त्यांच्या दर-आकारणीवर होत असल्याने, त्यांची सांगड घातली जाणें सार्वजनिक हिताचें होईल ह्यांत संशय नाही. हिंदुस्थानातील ह्या संबंधातील परिस्थितीचा आढावा आम्हीं "अर्थ" च्या गेल्या अंकाचे अग्रलेखांत घेतलेला आहे. इतर राष्ट्रांतील परिस्थिति व तीवरील उपाययोजना ह्यांची तुलनात्मक माहिती हिंदुस्थानातील प्रश्न सोडविण्यास उपयोगी पडेल. रेल्वेजच्या राष्ट्रीय मालकीमुळे आपल्या देशांत ह्या प्रश्नाने वेगळ्याच स्वरूपाचा आर्थिक प्रश्न उत्पन्न केलेला आहे व त्याचा निकाल करणें अगत्याचें झालें आहे. हिंदी रेल्वेजच्या दरांत लवकरच वाढ होणार असून त्याचा परिणाम काय होतो, ह्याकडे सर्वांचें लक्ष लागून राहणें स्वाभाविक आहे.

महाराष्ट्र व कर्नाटक ह्यांमधील आर्थिक परिस्थितीचे सिंहावलोकन.*

महाराष्ट्र व कर्नाटक ह्यांच्या आर्थिक परिस्थितीसंबंधाच्या प्रश्नावर लिहिलेल्या सर्वोत्कृष्ट निबंधास एक हजार रुपयांचें बक्षीस टिळक स्वराज्य संघानें जाहीर केलें होतें, त्यास अनुसरून श्री. वाय. एस. पंडित ह्यांनी लिहिलेला निबंध संघानें नेमलेल्या परीक्षक मंडळास पसंत पडून तो आतां छापून पुस्तक रूपानें प्रसिद्ध करण्यांत आला आहे. मुंबई इलाख्यातील व मध्यप्रांतांतील मराठी मातृभाषा असलेले जिल्हे व वऱ्हाड ह्यांचा महाराष्ट्रांत अंतर्भाव केलेला असून बेळगांव, धारवाड, विजापूर, व कारवार ह्या जिल्हांचा कर्नाटकांत समावेश करण्यांत आला आहे. लेखकांने प्रारंभी भौगोलिक माहिती दिली असून भूपृष्ठ, नद्या-पर्वत, हवा-पाणी, जंगले, इत्यादि नैसर्गिक वैशिष्ट्यांचें विस्तारानें वर्णन केलें आहे. त्याच्यापुढें, औद्योगिक क्रान्तीच्या पूर्वापासून आतां-पर्यंत शेतीमध्ये झालेल्या स्थित्यंतरांची थोडक्यांत माहिती आली आहे. कपास, गहू, ऊंस, भुईमूग इत्यादि व्यापारी पिकां-वरच प्रामुख्याने आजवर कसा भर दिला गेला व खाण्याच्या धान्यांची कशी आबाळ झाली, ह्याचें दिग्दर्शन नंतर आलें आहे.

* "इकॉनॉमिक कंडिशन इन महाराष्ट्र अँड कर्नाटक"
लेखकः—श्री. वाय. एस. पंडित, एम. ए., पृ. २१२.

शेतकऱ्यांस वर्षभर शेततांत काम नसल्याने, कित्येक महिने त्यांस स्वस्थ बसावे लागते. मार्गे निदान स्थानिक गरजा भागविण्यासाठी कांहीं वस्तु तयार करण्यांत तरी शेतकऱ्यांचा वेळ जाई, परंतु आतां बाहेरून स्वस्त व तयार माल मुबलक येऊ लागल्यानें दुय्यम धंदे नाहीसे झाले आहेत. वर्षातील सहा महिने त्यांस काम देणाऱ्या कांहीं धंद्यांची तजवीज होऊन शेतकऱ्यांची ही गरज भागविण्यांत आली पाहिजे. मोठ्या प्रमाणावर चाललेल्या सुनियंत्रित धंद्यांत कापडाच्या गिरण्यांचा समावेश होतो, परंतु त्यांतील बहुतेकांची मालकी महाराष्ट्रीयानांच्या हातांत नाही. औद्योगिक कारखान्यांचो वाढ एकूण लोकसंख्येच्या मानानें अल्प झाली आहे व कोंकण आणि कर्नाटक ह्या भागांत मोठ्या प्रमाणावर चाललेला एकहि धंदा आढळून येत नाही. लहान प्रमाणावर चालविण्यांत येणारे धंदे कसेबसे तगून आहेत, त्यांत उपयोगिली जाणारी यंत्रसामुग्री कार्यक्षम नाही व भांडवलाच्या व विक्रीच्या व्यवस्थेचा पूर्ण अभाव आहे. पुस्तकाच्या अक्षरेच्या भागांत लेखकांनै व्यापार, वहातुक, भांडवल व त्याची तरतूद, इत्यादींची माहिती दिली असून शेवटीं समारोप केला आहे. वरील प्रत्येक बाबतींत सुधारणा करण्यास अमर्याद वाव असून मोठ्या प्रमाणावर पद्धतशीर रीतीनें प्रयत्न केल्याखेरीज महाराष्ट्राची आर्थिक परिस्थिति सुधारणार नाही हें अनुमान त्यावरून सहज निघते. लेखकांनै आपल्या पुस्तकांत प्रत्येक ठिकाणीं तपशीलवार आकडे देऊन व समतोलपणानें चर्चा व परिस्थितीचे वर्णन करून ती सुधारण्याची दिशा दाखवून दिली आहे. आर्थिक प्रश्नांचें महत्त्व आतां महाराष्ट्रीयानांस वाटू लागलें असल्यानें त्यांस प्रस्तुत पुस्तक उत्तेजनकारक होण्यासारखें आहे. टिळक स्वराज्य संघानें महाराष्ट्रास व कर्नाटकास सध्याच्या परिस्थितींत अत्यंत जिवाळ्याचा वाटणारा विषय हातीं घेऊन त्या संबंधाची माहिती पुस्तकरूपानें प्रसिद्ध केली ह्याबद्दल त्या संस्थेचें अभिनंदन केलें पाहिजे. ग्रंथलेखक, श्री. पंडित, ह्यांनीं हि आपलें काम उत्कृष्ट रीतीनें पार पाडलें ह्यासंबंधानें त्यांचेहि कौतुक करणें आवश्यक आहे. विवेचन पद्धति सोपी व सुबोध असून लेखकांनै दोनशें पृष्ठांच्या मर्यादेंत विषयाची मांडणी उत्कृष्ट केली आहे, ह्यांत शंका नाही.

युद्धसामुग्रीच्या बाबतींतल्या स्वावलंबनाची प्रतवारी

उद्यां नाही तरी परवा जगांत मोठें युद्ध होणार ह्या कल्पनेनें राष्ट्रांची स्वावलंबनाची तयारी किती आहे ह्याचा अंदाज करण्यांत डोकी खर्चली जात आहेत, ह्यावरून भविष्यकाळ चिंतकारक आहे ह्यांत दुर्दैवेंकरून शंका नाही. जगांतील राष्ट्रांमध्ये जास्तीत जास्त सामुग्रीच्या स्वावलंबनाचें सामर्थ्य अमेरिकेंत आहे असें एकानें आकडे मोडून सिद्ध केलें आहे. युद्धास अत्यावश्यक असलेला २४ प्रकारांचा माल हिशेबांत घेऊन त्यानें असें अनुमाग काढलें आहे कीं त्यांचे बाबतींत अमेरिकेच्या पुष्कळ साली पण दुसरा नंबर जर्मनीचा लागतो. जर्मनीचें स्वावलंबन सामर्थ्य अमेरिकेच्या सामर्थ्याच्या एक-तृतीयांश इतकें आहे. फ्रान्सचा नंबर तिसरा व रशियाचा चौथा आहे. ब्रिटिश राष्ट्र त्याच्या थोडेसें साली येतें आणि इटली व जपान ह्यांचा नंबर अगदी शेवटीं आहे.

स्फुट विचार

दि बँक ऑफ महाराष्ट्र, लि.

दि बँक ऑफ महाराष्ट्र ह्या पुणें येथें नुकत्याच स्थापन झालेल्या संयुक्त भांडवलाच्या व्यापारी बँकेची स्टॅट्यूटरी सभा व पहिली साधारण सभा गेल्या रविवारी पार पडल्या. जून १९३६ अखेर बँकेनें केलेल्या प्रगतीचा त्यावेळीं आढावा घेण्यांत आला, त्यांतील महत्त्वाच्या आकड्यांचा सारांश आजच्या अंकांत ३७६ व्या पृष्ठावर देण्यांत आला आहे. अवघ्या पांच महिन्यांत ह्या बँकेनें विशेष सटपटांखेरीज सुमारे १ लक्ष ८० हजार रुपयांच्या दर्शनी किंमतीचे भाग विकून त्यापैकी ९० हजार रुपये बँकेकडे रोख जमा केले. ५० रुपयांच्या प्रत्येक भागापैकी फक्त २५ रुपयेच आज घेऊन उरलेले २५ रुपये तूर्त न मागण्याचें बँकेनें ठरविलेले आहे. सुमारे २३ लाखांच्या ठेवी ठेवून जनतेनें बँकेवरील आपला विश्वास प्रकट केला आहे. ता. ८ फेब्रुवारी रोजी बँकेच्या उद्घाटनाचे वेळीं बँकेच्या ध्येयासंबंधीं खुलासा करण्यांत आला होता, तेच ध्येय पुढें ठेऊन बँकेनें आपलें धोरण आसलें आहे. महाराष्ट्रांतील बँकिंगच्या धंद्याची संघटनात्मक पद्धतीनें प्रगति घडवून आणण्याच्या हेतूनें तिनें कांहीं योजना हातीं घेतल्या आहेत. त्या यशस्वी होऊन, अल्प अवधीत बँक लोकप्रिय झाली त्याच रीतीनें तिची प्रगति शीघ्र गतीनें होईल व 'बँक ऑफ महाराष्ट्र' हें आपलें नांव ती सार्थ करील अशी आम्हांस आशा आहे.

स्वदेशी साखरेचा उत्कर्ष

हिंदुस्थानांतील देशी साखरेच्या धंद्याची विलक्षण प्रगति अलीकडे झाली आहे तिच्यासंबंधानें अधिकारयुक्त वाणीनें बोलण्याचा कोणास हक्क असेल तर तो सर विजयराघवाचार्य, शेती संशोधन मंडळाचे माजी उपाध्यक्ष, ह्यांस आहे असें म्हटलें. असतां त्यांत किंचितहि अतिशयोक्ती होण्याची भीति नाही. ह्या विषयासंबंधानें पुण्यांत मार्गे व्यक्त केलेले विचार त्यांनीं अन्नमलय विश्वविद्यालयाच्या विद्यार्थ्यांपुढें नुकतेच पुन्हां मांडले. देशी साखरेच्या धंद्याचा उत्कर्ष होण्याचें मुख्य कारण त्यास मिळालेलें जकातीचें संरक्षण हें असून त्या योगानें उंसाची वाढलेली पैदास, परदेशांत जाणाऱ्या कोट्यवधि रुपयांची बचत, हजारो लोकांस मिळालेला कामधंदा, इत्यादि स्वरूपांत हिंदी जनतेस फायदा मिळत आहे. गेल्या सात वर्षांत उंसाखालचें क्षेत्र दहा लक्ष एकरांनीं वाढलें असून सुधारलेल्या व सकस जातीच्या उंसाच्या लागवडींत पांचपट वाढ झाली आहे. ह्या अवधीत साखरेचे कारखाने २९ चे १४५ झाले आहेत व साखरेची पैदास ९० हजार टनांपासून ६ लक्ष १० हजार टनांवर गेली आहे. चालू सालीं देशी साखरेचें एकूण उत्पादन ८ लक्ष टन होईल असा अंदाज आहे. परदेशी साखरेची आयात मार्गे दहा लक्ष टन होती ती आतां सव्वा दोन लक्ष टन पर्यंत उतरली आहे. येत्या दोन वर्षांत देशी साखरेची पैदास दहा लक्ष टन होऊन हिंदुस्थान साखरेच्या संबंधांत पूर्णपणें स्वावलंबी होईल अशी सर विजयराघवाचार्य ह्यांची अपेक्षा आहे. ह्या वाढीबरोबर साखरेची किंमत उतरली असून ती महायुद्धापूर्वीच्या मानानेहि स्वस्त आहे. संरक्षक जकातीमुळे साखर खाणाऱ्या जनतेवर खर्चाचा बोजा मुळींच पडलेला नाही हें लक्षांत ठेवण्यासारखें आहे.

देशी साखरेच्या घंध्यापासून जनतेचा फायदा

स्वदेशी साखरेच्या घंध्याचा उत्कर्ष झाल्यामुळे विलायती साखरेची आयात संपुष्टांत आली आणि परकी साखरेस पैसा थावा लागला असता तो देशांतच राहिला. १९३४-३५ सालांत देशी कारखान्यांमध्ये १२३ कोटी रुपयांची साखर तयार झाली. ती विकून आलेल्या किमतीपैकी निम्मा पैसा म्हणजे सुमारे ६ कोटी रुपये ऊंस पिकवणाऱ्या शेतकऱ्यांच्या पदरांत पडले, १ कोटी २० लक्ष रुपये वहातुकीच्या साधनांच्या मालकांस मिळाले, ३ कोटी रुपयांची कामकरी लोकांची मजूरी झाली आणि ५० लक्ष रुपये नोकरांच्या पगार म्हणून त्यांस देण्यांत आले. देशी साखरेच्या कारखान्यांत २ लक्ष कामकरी व ९ हजार शिक्षित नोकर आहेत. ह्या आकड्यांवरून देशी साखरेच्या उत्पन्नाची वांटणी जनतेमध्ये कशी सर्वहितकारक रीतीने होत आहे हे दिसून येईल. साखरेच्या कारखान्यांच्या मिळकतीच्या पैशाने बड्या भांडवलवाल्यांचे खिसे गरम होतात ही कांहीं जणांची समजूत साफ चुकलेली आहे ही गोष्ट सर विजयराघवाचार्य ह्यांनी वर निर्दिष्ट केलेले आकडे देऊन आपल्या अन्नमलयनगर येथील भाषणांत स्पष्ट केली आहे. देशी घंध्यास सरकारचे संरक्षण मिळाले असता त्याचा उपयोग राष्ट्राच्या आर्थिक उन्नतीचे कामी कसा होऊ शकतो ह्याचा उत्कृष्ट पुरावा हिंदी साखरेच्या घंध्याने गेल्या पांच-सात वर्षांत केलेल्या झपाट्याच्या प्रगतीत मिळण्यासारखा आहे. स्वदेशी घंध्यांस हिंदी जनतेने संचटित रीतीने, उत्साहाने व नेटाने सहाय करून सरकारचे धोरणहि त्यांस अनुकूल करून घेण्याचे अगत्य किती आहे हे आतां निराळें सांगण्याची आवश्यकता नाही. इतर राष्ट्रे स्वतःचे आर्थिक धोरण परिस्थितीस अनुसरून बदलित आहेत, अशा स्थितीत औद्योगिक संरक्षणाच्या हिंदुस्थान सरकारच्या धोरणाचा ओघहि योग्य दिशेने वळणे जरूरीचे झाले आहे अशी सूचना सर विजयराघव ह्यांनी आपल्या भाषणांत अखेरीस केली, तिचे रहस्य आमच्या पुढाऱ्यांच्या ध्यानांत नीट येईल अशी आशा आहे.

प्रांतिक रस्त्यांचा रेल्वेजसाठी स्वार्थत्याग

रेल्वे-मोटार स्पर्धेच्या प्रश्नास इतर देश कसे तोंड देत आहेत, ह्या संबंधीची माहिती आजच्या अग्रलेखामध्ये आम्ही दिली आहे. सिमला येथे भरलेल्या ट्रॅन्सपोर्ट अडव्हायसरी कौन्सिलच्या बैठकीत जे धोरण आखण्यांत आले, ते इतर देशांतील योजनांचा आढावा घेऊनच आखले असले पाहिजे, असे म्हणण्यास जागा आहे. लांब पल्ल्यावर जाणारा माल लोहमार्गांनंच जाणे इष्ट आहे, असा सदरहु कौन्सिलचा अभिप्राय आहे. आंतरप्रांतीय रस्ते चांगल्या स्थितीत टिकण्याविषयी हिंदुस्थान सरकार नेहेमी जागृत असते व जड लॉन्ग्यांच्या वहातुकीमुळे हे रस्ते सराब होणार अशी अडव्हायसरी कौन्सिलला भीति वाटत आहे. सरकारी रस्त्यांवरून सासगी रीतीने अगर भाड्याने वहातुक करणाऱ्या मोटार वाहनांनी सरकारी परवाना काढून पाहिजे व ह्या परवान्यांत लिहिलेल्या विशिष्ट रस्त्यांवरूनच आणि विशिष्ट माल भरूनच मोटार गाड्यांनी प्रवास केला पाहिजे, अशा अर्थाची अट घालण्यांत यावयाची आहे. अशा प्रकारचे परवाना-विषयक नियम जाचक होण्याचा संभव आहे व नियमांची अंमलबजावणी करण्याचे काम प्रांतिक सरकारांवर सोंपवले तरी त्यांतली अडचण कायम रहाणार, अशी भीति वाटते. तथापि, रेल्वेजचे उत्पन्न वाढविण्याकरितां मध्यवर्ती

सरकारास येनकेनप्रकारेण रस्त्यांवरील वहातुकीची स्पर्धा कमी करणे आवश्यक आहे व त्याकरितां शक्य त्या उपायांचा अवलंब करण्यांत येणार आहे, असे दिसते. पेट्रोलवरील जकातीपासून हिंदुस्थान सरकारास मिळणाऱ्या उत्पन्नाचा कांहीं भाग प्रांतिक सरकारांस वांटून दिला जातो, ह्या गोष्टीचा फायदा घेऊन मध्यवर्ती सरकार प्रांतिक सरकारांवर दडपण पाडण्याचा प्रयत्न करील, असा रंग दिसतो. पहिली सात वर्षेपर्यंत, प्रांतिक सरकारांच्या वाट्यांस येणाऱ्या रकमेपैकी एक चतुर्थांशापेक्षा ज्यास्त रकम, त्यांनी हिंदुस्थान सरकारच्या मते रेल्वेजशी स्पर्धा करतात अशा रस्त्यांचे प्रीत्यर्थ खर्च करतां कामा नये, अशी अट घालण्यांत येणार असल्याचे समजते. त्याचप्रमाणे, इतरहि कित्येक निर्बंध घालण्यांत यावयाचे आहेत. प्रांतिक सरकारांचे त्यांच्या रस्त्यांबाबतचे धोरण नियंत्रित करण्याविषयीच्या आपल्या सत्तेचा उपयोग मध्यवर्ती सरकार वेळेवर करील व परवान्यांसंबंधीचे नियम मोटारवहातुकीस हानिकारक होऊन वहातुक-साधनांचे बाबतीत एक मोठी क्रान्ति घडून येईल, अशी चिन्हे आज दिसत आहेत. हिंदुस्थान सरकारास प्रस्तुत धोरण आखणे अपरिहार्य झाले असले, तरी प्रांतिक सरकारांच्या न्याय्य हितसंबंधांचे रक्षण होणे जरूर आहे व मोटार वहातुकीचा धंदा करणारांच्या व्यवहारावर जरूरीपेक्षा जास्त नियंत्रण बसू नये, अशी खबरदारी मध्यवर्ती व प्रांतिक सरकारांनी घेतली पाहिजे. प्रत्येक प्रांतांतील गरजा व अडचणी भिन्न आहेत, त्यांचाहि परामर्श घेतला गेला पाहिजे; एकच साच्याचे नियम सर्वत्र लागू करणे अव्यवहार्य व अनिष्ट होईल.

खेडेगांवांशी संबंध राखा

हिंदुस्थान सरकारच्या सूचनेस अनुसरून मुंबई सरकारने आपल्या हाताखालच्या कलेक्टरांस व डेप्युटि कलेक्टरांस पत्रे लिहून त्यांजकडून कांहीं माहिती मागविली आहे. ह्या अधिकाऱ्यांचा खेडुतांशी दिवसानुदिवस कमी कमी संबंध येऊ लागला असल्याचे दृष्टोत्पत्तीस आल्यावरून ही विचारणा होत आहे. मोटारीचा प्रवेश होऊ शकेल अशा मार्गांनंच फिरती होऊ लागली म्हणजे जिल्हांतील अंतर्गत विभागांस अधिकाऱ्यांच्या भेटीचा योग कचितच येणार, हे उघड आहे. घोड्यावरून फिरती होत असे त्यावेळी ह्या वाहनाचा प्रवेश खेडेगांवां होऊ शके व त्या कारणाने अंमलदार व प्रजा ह्यांचा निकट संबंध येऊन खेडुतांच्या परिस्थितीचे सूक्ष्म अवलोकन समक्ष करण्याची अंमलदारांस संधि मिळे. त्याचप्रमाणे, शेतकरी व सरकारी अधिकारी ह्यांमध्ये सलोखा राहण्यास त्यांचे सहाय होई. आतां शहरे व खेडे ह्यांमधील वाढत्या दळणवळणांमुळे एका दृष्टीने त्यांमधील अंतर कमी झाले असले तरी शेतकऱ्यांच्या प्रश्नांसंबंधी विचारविनिमय, शेतीविषयी आवड, खेडुतांसंबंधी आत्मीय भावना, इत्यादि गोष्टींचा शहरांतून पूर्ण अभाव दृष्टोत्पत्तीस येतो. ग्रामसुधारणेच्या सरकारी व विनसरकारी चळवळीमुळे खेडेगांवांकडे कांहीं लोकांचे लक्ष गेले असले तरी शहरा सुशिक्षितांस शेतकरी व त्यांचे जीवन ह्याबद्दल पूर्ण अनास्था असते. हिंदुस्थानांतील बहुसंख्याक लोकांचे पोट पुष्कळ अशीं शेतीवर अवलंबून आहे, ही गोष्ट विसरली जाते व शहरांतील वातावरणांत सुशिक्षित मनुष्य रंगून जातो. पाश्चात्य देशांतून यांत्रिक सुधारणा इकडे आल्या, त्यामुळे मोटारी व इतर साधनांचा उपयोग शहरांतून करण्यांत येऊ लागला व वहातुकीसाठी

लागणारे घोडे, बैल, इत्यादींचे उच्चाटन झाले. मंगलकार्येतील मिरवणुकीचे समर्थी अश्ववाहनाची जागा मोटारींनी घेतली व सभारंभांसारख्या मामुली प्रसंगांही आपल्या सख्या जीवनसाधनांची आठवण आपण विसरू लागलो आहो. शेतीशी आपला अत्यंत जिद्दहाळ्याचा संबंध आहे, हे दर्शविण्यासाठी इंग्लंड-सारख्या ब्रह्मंशी यंत्र-जीवी राष्ट्राचे राजे सुद्धा सभारंभाचे प्रसंगी मुद्दाम अश्वरथाचा उपयोग करतात, परंतु शेतीप्रधान देशांत आपण यांत्रिक प्रगतीत पुढारलेले देशही जी गोष्ट करीत नाहीत ते करून सख्या निकडीच्या प्रश्नाकडे कानाडोळा करीत आहो. शेतीचे हिंदुस्थानातील महत्त्व लक्षांत घेऊन व त्यावर निर्वाह करणारांचे बहुसंख्यत्व ध्यानांत घेऊन खेड्यांच्या अडचणींचे जरूर त्या मार्गांनी निवारण करणे हे सुशिक्षितांचे कर्तव्यच ठरते. आपल्या अंमलदारांना सरकारने, "तुम्ही फिरतीसाठी घोडा बाळगला आहे का?" ह्या विचारलेल्या प्रश्नांतील स्वारस्य अंमलदारांप्रमाणे शहरवासी सुशिक्षितांनीही लक्षांत घेण्याजोगे आहे.

पुणे जिल्ह्यांतील फळांची पैदास व विक्री

पुणे येथील गोखले इन्स्टिट्यूट ऑफ पॉलिटेक्स अॅन्ड इकॉनॉमिक्स ह्या संस्थेने १९३१ साली संशोधन-कार्य हाती घेतले व पुणे जिल्ह्यांतील फळांच्या विक्रीसंबंधाने अहवाल १९३३ साली इंग्रजीत प्रसिद्ध केला. त्याचाच मराठी सारांश आता पुस्तकरूपाने बाहेर आला आहे. सदरहु संशोधनाचा मुख्य हेतु, पुणे जिल्ह्यांत उत्पन्न होणाऱ्या फळांची विक्री मुख्यतः पुणे शहराच्या बाजारांत कशा प्रकारे होते व त्याबाबत होणाऱ्या हरएक प्रकारच्या व्यवहारांस व घडामोडींस काय खर्च लागतो, हे शोधून काढणे, हा होता. पुणे जिल्ह्यांतील फळांच्या पैदाशीबद्दल सर्वांत ज्यास्त प्रसिद्ध असणाऱ्या खेड्यांपैकी वीस खेड्यांतील प्रशावलीस अनुसरून जमा केलेल्या माहिताचा समावेश वरील संशोधनाच्या हकीकतीत करण्यांत आला आहे. फळांची पैदास व पुरवठा, फळांच्या विक्रीची घडामोड, पुणे येथील रे मार्केट, फळांच्या विक्रीच्या खर्चाच्या बाबी, फळे बाजारांत पाठविण्याची पूर्वतयारी, इत्यादि प्रकरणांत पुस्तकांतील मजकुराची योग्य वांटणी व मांडणी केलेली आहे. शेवटी उपसंहार व शिफारसी ह्यांनी सुमारे ४० पृष्ठे व्यापली आहेत व त्यामुळे संशोधनाची व्यावहारिक उपयुक्तता वाढली आहे. पुस्तकाचे सुरवातीस वेगवेगळ्या फळांच्या लागवडीबाबतचे नकाशे देण्यांत आले आहेत. संबद्ध पुस्तकच माहितीने भरगच्च भरलेले आहे. ह्या उपयुक्त प्रकाशनाचे मराठी भाषांतर प्रसिद्ध केल्यामुळे अनेक लोकांची सोय होणार आहे व त्याबद्दल गोखले इन्स्टिट्यूट व त्याचे चालक ह्यांचे आभार मानणे आवश्यक आहे.

विधारी धुरापासून बचाव करण्याची तयारी

राष्ट्रसंघाची पुनर्घटना आणि प्रमुख युरोपियन राष्ट्रांमध्ये शांततेच्या रक्षणाबाबत सहकार्येचे करार घडवून आणण्याबद्दल वाटाघाटी चालल्या आहेत. तथापि, युरोपांत युद्ध होणार नाही किंवा युरोपाबाहेरील युद्धांत आपण ओढले जाणार नाही अशी खात्री प्रमुख पाश्चात्य राष्ट्रांस वाटत नाही. भावी युद्धाच्या भीतीमुळे आपला देश व आपले नागरिक ह्यांच्या संरक्षणाची तजवीज युरोपियन राष्ट्रं करीत आहेत. ग्रेटब्रिटनने शस्त्रास्त्रांवर

कोट्यवधि रुपयांचा जादा खर्च करण्याचे ठरविले असून यंदाच्या बजेटांत त्या योगाने तूट निश्चित येणार असे मि. चेंबर्लेन, ब्रिटिश फडनवीस, ह्यांनी स्पष्ट जाहीर केले आहे. भावी युद्धाचा प्रकार आधिभौतिक सुधारणेबरोबर बदलणार असून शत्रूच्या हल्ल्यापासून बिनलढाऊ नागरिकांचा बचाव करण्याचे उपाय पद्धतशीर रीतीने अमलांत आणले जात आहेत. विधारी धूर हवेतून बाँब टाकून दाट मनुष्य वस्तीच्या ठिकाणी पसरणे आणि इमारतींचा व नागरिकांचा बळी घेणे ही भावी युद्धांतली अत्यंत भीतिजनक अशी शत्रूची युद्धसंरणी व्हावयाची आहे. इटलीने अंविनीन्यांत ह्या अस्त्राचा उपयोग केल्याविषयीच्या हकीकती प्रसिद्ध झाल्यापासून राष्ट्रं विशेष सावध होऊन त्यांमधील नागरिकांस विधारी धुरापासून बचाव करणारी कवचे वापरण्याची तालीम देण्यांत येत आहे. ब्रिटिश सरकारने कवचे तयार करण्याचे कारखाने स्थापन केले आहेत आणि ती वापरण्याचे शिक्षण देण्याकरिता शिक्षक तयार होत आहेत. नागरिकांच्या बचावाची ह्या प्रकारची तयारी फार विस्तृत प्रमाणावर होत आहे आणि त्यासाठी स्वतंत्र खाते निर्माण करण्यांत आले आहे.

ग्रेटब्रिटनमध्ये शेतीविषयक धंद्यास सरकारी सहाय

मांसासाठी जनावरे पाळणारांस ग्रेटब्रिटनमध्ये दर वर्षास साडेसात कोटि रुपये इतकी सरकारी मदत देण्याचे ठरले आहे, अशी माहिती कॉमन्स सभेत कृषिमंत्री, मि. इलियट, ह्यांनी दिली. साम्राज्याच्या बाहेरून येणाऱ्या मांसावर नियंत्रणमूलक जकात बसविली जाईल व तिचे वार्षिक उत्पन्न चार कोटि रुपये होईल असा अंदाज आहे. शेतीशी संलग्न असलेल्या धंद्यांस द्रव्यसहाय देण्याचे ब्रिटिश सरकारचे धोरण निश्चित झाले आहे, त्याचे वरील जकात हे एक ध्यानांत ठेवण्यासारखे उदाहरण आहे.

महाराष्ट्र चेंबर ऑफ कॉमर्सचे मासिक मुखपत्र

वरील मुखपत्राच्या ताज्या (जून व जुलैच्या) अंकांत चेंबरचा, हिंदी कंपनी कायद्याबाबतच्या दुरुस्तीच्या विलावरील अभिप्राय दिला आहे. जपानमधील मोटारगाड्यांचे कारखाने, कापडाचा हिंदुस्थानांतील खप, कॅनडा, सिमेंटचा धंदा व त्याची व्याप्ती इत्यादि विषयांवर माहितीपूर्ण लेखहि त्यांत आले आहेत.

“महादजी शिंदे व उत्तर हिंदुस्तानांतील घडामोडी (१७८५-१७९४)”

दिल्लीच्या तत्कावर नामधारी बादशहा बसवून पेशव्यांचे वतीने महादजी शिंदे दिल्ली येथील सूत्रे हलवीत असत, त्या काळची विश्वसनीय माहिती देणारी, ब्रिटिश सरकारच्या उत्तर हिंदुस्थानांतील एजंटानी लिहिलेली पत्रे वरील पुस्तकांत एकत्रित केलेली आहेत. मुंबई सरकारच्या दप्तरांतून त्यांची निवड करून सर यदुनाथ सरकार ह्यांनी ती संपादिली आहेत. पुस्तकांत शिंदे सरकारी दोन चित्रे दिली आहेत, त्यांतील एक चित्र गणेशखिंडीतील गव्हर्नरच्या बंगल्यामधील १७९१ सालच्या एका चित्रावरून काढलेले आहे. पुस्तकाची किंमत ५ रु. ८ आ. आहे.

अल्युमिनिअम

अल्युमिनिअम ह्या धातूचा शोध लागून फार वर्षे झालेली नाहीत. १८०७ साली सर हम्फ्रे डेव्ही याने अल्युमिनिअम ऑक्साइड पासून अल्युमिनियम वेगळें काढण्याचा प्रयत्न केला होता. १८२५ साली एका डॅनिश शास्त्रज्ञाने व १८२७ साली व्हूलर ह्या जर्मन शास्त्रज्ञाने अल्युमिनिअमची अनुक्रमेण पूढ व खडे तयार करून दाखवले. १८५५ च्या सुमारास अल्युमिनिअमची किंमत दर शेर वजनास तीनशे रुपयांच्यावर होती, ती आतां अडीच रुपयांहून ज्यास्त नाही. अल्युमिनिअमच्या उत्पादनांत सुधारणा होत आली आहे, त्याचाच हा परिणाम होय. गेल्या शतकामध्ये ह्या धातूस सोन्यासारखी किंमत होती व दाग-दागिन्यांसाठीही त्याचा उपयोग केला जाई. सध्या अल्युमिनिअमाचा जगांतील वार्षिक खप २३ लक्ष टनांपेक्षा ज्यास्त आहे. गेल्या दहा वर्षांतच तो दुप्पट झाला आहे. सुरवातीस, स्वयंपाकाची भांडी, बटणे, आरशाच्या व तसाबिरीच्या चौकटी, केसांतील पिन्स, फण्या, इत्यादींसाठीच फक्त ह्या धातूचा उपयोग केला जाई. इतर धातूंशी मिश्रण केले असता त्याची उपयुक्तता पुष्कळच वाढते, असे आढळून आल्यानंतर कित्येक नव्या जिनसा करण्याकडे त्याचा उपयोग होऊं लागला आहे. अल्युमिनिअम हे उत्कृष्ट विद्युत्वाहक असल्याने विजेच्या कामांत त्याचा उपयोग जास्त जास्त करण्यांत येऊं लागला आहे. अल्युमिनिअमच्या अगदी पातळ पट्ट्या काढतां येतात. दोन हजार पट्टांची मिळून रुंदी एका इंचापेक्षा ज्यास्त होत नाही. मोटार गाड्यांच्या प्रसारामुळे अल्युमिनिअमला येणारी मागणी वाढली आहे, कारण त्यांच्या इंजनांतले कित्येक भाग आतां अल्युमिनिअम व इतर धातू ह्यांच्या मिश्रणाचे करण्यांत येऊं लागले आहेत.

बॉक्साइट ह्या खनिज द्रव्यापासून अल्युमिनिअमचे उत्पादन करण्यांत येते. ६० टक्के अल्युमिनिअम ऑक्साइड आणि सिलिकॉन ऑक्साइडचा व आयर्न ऑक्साइडचा कांहीं अंश मिळून हे बॉक्साइट बनलेले असते. ऑक्साइडपासून शुद्ध अल्युमिनिअम तयार करणे अत्यंत स्वर्चाचे काम आहे व त्याप्रीत्यर्थ विजेचा पुरवठाही फार मोठा असावा लागतो.

औद्योगिक क्षेत्रांत पुढारलेल्या देशांमध्ये उपयोगिल्या जाणाऱ्या अल्युमिनिअमपैकी शेकडा ३५ ते ४० टक्के अल्युमिनिअमचा विनियोग वेगवेगळ्या वहानांचे रचनेमध्ये करण्यांत येतो. वजनाने हलका परंतु मजबुतीने भक्कम अशा त्यांच्या गुणाधर्मांमुळे अल्युमिनिअम मिश्रणांचे महत्त्व फार वाढले आहे, कारण त्यामुळे वहानांचा वेग वाढतो व ती चालविण्यास कमी शक्ती पुरते. अर्थात्, तीं वनविण्यास लागणारा सुरवातीचा खर्च वाढतो, परंतु त्याची भरपाई पुढे पुरेपूर होते. विमानांच्या वनावटीमध्ये अल्युमिनिअमने तर क्रान्ति करून सोडली आहे. आगगाड्या व जहाजे ह्यांमध्येही त्याने प्रवेश केला आहे. सायकलीचे कित्येक भाग आतां अल्युमिनिअमचे बनविलेले असतात व त्यामुळे त्यांचे वजन कमी होऊनही मजबुती कायम राहू शकते. वीज वहण्यासाठी अल्युमिनिअमच्या तारा फारच उपयुक्त असतात. त्या वजनाने हलक्या असतात व स्वतःच्या ऑक्साइडचा त्यावर लेप बसविला म्हणजे वेगळ्या इनसुलेटरचे काम उरत नाही. अल्युमिनिअम रंग महाग पडला तरी तो चिरकाल टिकतो व त्यायोगाने पाण्यापासून आंतील वस्तूचे उत्कृष्ट संरक्षण होतं. सिगारे-

टस, चॉकलेट, इत्यादि वस्तूंचे पॅकिंग करण्यासाठी अल्युमिनिअम फॉइलचा उपयोग करतात. त्याचे इतरही कित्येक दुसरे उपयोग आहेत व त्यामुळे सर्व राष्ट्रांतून आपणांस ह्या धातूचा पुरवठा पुरेसा मिळावा, ह्या प्रीत्यर्थ प्रयत्न चालू आहेत.

लंडनमधील हिंदी एक्सचेंज बँक

मुंबईच्या सेंट्रल बँक ऑफ इंडियाने, लंडन येथे एक एक्सचेंज बँक स्थापन करण्याचे ठरविले असल्याची बातमी मागेच प्रसिद्ध झाली आहे. सदरहु बँक लवकरच रजिस्टर करण्यांत येईल. तिच्या सात डायरेक्टरांपैकी चौघे हिंदी गृहस्थ असून त्यांतील दोघे—सर अतुल चतर्जी व सर पदमजी जिनवाला—हे लंडन येथेच रहातील. सप्टेंबरच्या सुरवातीस बँकेच्या कामकाजास सुरवात होईल, अशी अपेक्षा आहे.

लंडनमध्ये म्हैसूरचे महाराज

म्हैसूरचे महाराज प्रकृतिस्वास्थ्यासाठी विलायतेस गेले आहेत. हिंडुस्थानाबाहेरची त्यांची ही पहिलीच सफर आहे. महाराज अत्यंत धार्मिक वृत्तीचे असल्याविषयी त्यांची प्रसिद्धी आहे. लंडनमधल्या हॉटेलांत ही वृत्ति कायम ठेवतां यावी अशी सोय करण्यांत आली आहे. त्यांच्याकरितां स्वतंत्र स्वयंपाकघर राखून ठेवले असून एका दिवाणखान्याचे देवघर बनवले आहे आणि त्यांत हिंडुस्थानांतून नेलेली चामुंडेश्वरी देवीची सुवर्णमूर्ती ठेवण्यांत आली आहे.

सहकारी सोसायट्यांबाबतचा ४८ वा नियम कायम झाला

सहकारी सोसायट्यांबाबतच्या नियमांत ४७ व्या नियमानंतर नवा ४८ वा नियम घालण्याबाबतचा आपला मानस, त्याचा मसुदा मे १९३६ मध्ये प्रसिद्ध करून सरकारने जाहीर केला होता. त्यासंबंधांत तक्रारी अगर सूचना मागविण्यांत आल्या होत्या. अखेर सदरहु नवा नियम कायम करण्यांत आल्याचे २३ जुलैच्या सरकारी गॅझेटांत जाहीर झाले आहे.

सहकारी खात्याचे नवे रजिस्ट्रार

सहकारी सोसायट्यांचे रजिस्ट्रार, श्री. पंजाबी, हे रजेवर जात असून त्यांचे जागीं सुरतचे कलेक्टर, श्री. मनसाळी, ह्यांची नेमणूक झाली आहे, असे समजते.

DECCAN BOOK STALL

Booksellers, Publishers & Subscription Agents
Fergusson College Road, Poona No. 4

- (1) We stock and supply Educational books, General books & Library books.
- (2) We supply Government of Bombay and Government of India publications.
- (3) We receive Subscriptions to Indian and Foreign periodicals.
- (4) We procure any book published anywhere and supply it at publisher's price.

दि बँक ऑफ महाराष्ट्र लि., पुणे

कामाचा आढावा

[हिंदी कंपनी कायद्याच्या ७७ व्या कलमामुळे 'दि बँक ऑफ महाराष्ट्र'च्या समासदाची (स्टॅट्यूटरी) सभा रविवार, ता. २६ जुलै रोजी बँकेचे चेअरमन, प्रो. वा. गो. काळे, ह्यांच्या अध्यक्षतेखाली भरली होती. त्या वेळी बँकेने ३० जून भसेर केलेल्या प्रगतीचा आढावा मागीदारांस सादर करण्यांत आला. सदरहु बँक स्थापन झाल्यानंतर तीन महिन्यांनी, ता. ८ फेब्रुवारी रोजी, तिचे सर सोराबजी पोचसन-बाला ह्यांच्या इस्ते जबाबदार होऊन व्यवहारास सुरवात झाली. स्टॅट्यूटरी रिपोर्टातील महत्त्वाचे आकडे येथे दिले आहेत.]

बँकेचे एकूण ३,६२८ भाग मंजूर झालेले आहेत. रोख रकम दिल्याखेरीज, कोणासहि दुसऱ्या कोणत्याहि कारणास्तव भाग मंजूर करण्यांत आलेले नाहीत. वरील भागांबद्दल बँकेकडे ८९,८२५ रुपये रोख जमा झालेले आहेत. बँकेचा अपेक्षित प्राथमिक खर्च नऊ हजार रुपये आहे त्यातील, भाग खपविण्याबद्दल दिलेले कमिशन घेऊन, ५,५७७ रु. ४ आ. २ पै खर्च झालेले आहेत. चालू व सेव्हिंग खाती व कायम ठेवी ह्यांत मिळून २,४५,२०४ रु. जमा झाले. फर्निचर, इत्यादीबद्दल १,९४० रु. १५ आणे खर्च झाले. भाग खपविण्यासाठी ९३५ रु. कमिशन देण्यांत आले. कर्जे, कॅश क्रेडिट्स व हुंड्या ह्याबाबत ६२,८९७ रु. १३ आ. २ पै दिले गेले. २,२०,११२ रु. १० आ. ६ पै सरकारी व निम-सरकारी रोखे व कंपन्यांचे भाग ह्यांत गुंतविण्यांत आले व २५,००० मुंबईच्या यूनियन बँकेत मुदतबंद ठेवण्यांत आले.

बँक ऑफ वाशी, लि.

(वार्षिक सभा: २६ जुलै, १९३६)

हजार रु.	हजार रु.
वसूल भांडवल: १२३	शिलक(ऑफिस व बँक): १९३
ठेवी: ७३३	कर्जे (दिलेली) ७०३
रिझर्व्ह फंड: २	

वरील बँकेचा ३१-३-३६ अखेरचा नववा वार्षिक अहवाल आमचेकडे आला आहे. गतसालाचे मानाने ठेवीमध्ये समाधानकारक वाढ झाली आहे. येथे ह्या सदरांत सांने-चांदीचे महाणावर २१३ हजार रुपये, मिळकतीचे महाणावर ८ हजार रुपये, कायम ठेवीच्या पावतीचे महाणावर ७३ हजार रुपये व व्यक्तिमात्राचे तारणावर ३३३ हजार रुपये असे आकडे आढळतात. अहवालाचे साली बँकेस १,३२४ रु. ९ आ. नफा झाला, त्यांतून ५०० रु. रिझर्व्ह फंडांत टाकून शेकडा ५ टक्के दराने प्रामाणिक कर-माफ डिबिडंड द्यावे, अशी डायरेक्टर-बोर्डांनी शिफारस केली.

कौन्सिल हॉलमधील विजेचे नवीन काम

पुणे येथील कौन्सिल हॉल व अहमदनगर येथील डिस्ट्रिक्ट जज ह्यांच्या बंगला ह्या इमारतींच्या इलेक्ट्रिक इन्स्टॉलेशनची कामे मुंबई सरकारतर्फे पुण्याचे व्ही. जी. अॅन्ड सन्स ह्यांस देण्यांत आली आहेत. व्ही. जी. अॅन्ड सन्सनी पुण्यातील व पुण्याबाहेरील मोठमोठ्या संस्थांची कामे यापूर्वी केलेली आहेत व ह्या नव्या कामांमुळे त्यांच्या कीर्तीत भर पडणार आहे.

धी सेंट्रल बँक ऑफ इंडिया लि०

कडून

हिंदुस्थानातील प्रजेच्या हितासाठी अनेक नाविन्यपूर्ण उत्कृष्ट योजना.

होम सेव्हिंग खाते सोने विक्री खाते
५ तोळे व १० तोळे लगडी

चालू खाते सिफ डिपॉझिट व्हॉल्ट खाते विमा खाते

त्रैवार्षिक कॅश सर्टिफिकेट एक्झिच्यूटिव्ह आणि ट्रस्टी खाते

सविस्तर माहितीकरिता पत्रव्यवहार करा:—

स्वदेशप्रेमी लोकांनी स्वदेशी संस्थेला उत्तेजन देणे हे त्यांचे कर्तव्य आहे. जनतेची सेवा करणे हेच आमचे ध्येय आहे. वरील स्वदेशी संस्थे-कडून मिळणाऱ्या फायद्याचा अनुभव प्रत्येकाने घ्यावा.

सो. न. पोचखाननाला,
मॅनेजिंग डायरेक्टर.

दि बँक ऑफ महाराष्ट्र, लि.

लक्ष्मीरोड, पुणे

तारेचा पत्ता : MAHABANK : फोन नं. ५७२

अधिकृत भांडवल : : १०,००,०००

विक्रीस काढलेले भांडवल : ५,००,०००

दर शेअरची किं. : रु. ५०

चालू ठेवी द. द. शेकडा १॥ टक्के व्याजाने स्वीकारल्या जातात.

सेव्हिंग बँक ठेवीवर चेक स्वीकारून द. द. २॥ टक्के व्याज दिले जाते.

मुदतीच्या ठेवी तीन महिन्यांपासून पांच वर्षांपर्यंत स्वीकारल्या जातात. व्याजाच्या दराबद्दल बँकेकडे चौकशी करावी.

कर्जे, सोने, चांदी, माल, सरकारी कर्जरोखे किंवा व्यक्तिशः पतीवर रकमा दिल्या जातात.

कॅशक्रेडिट अगर ओव्हर ड्राफ्ट ह्यांवरहि कर्जे दिली जातात.

चेक, बिले, ड्राफ्ट, हुंड्या, पेन्शन, बिले वगैरे वसूल करून दिली जातात.

कर्जरोख्यांची सरदेदीविकी त्यांवरील व्याज जमा करणे ही कामे केली जातात.

या बँकेवर सातेदाराने काढलेले चेक, सेंट्रल बँक, मुंबई कमिशनशिवाय वसूल करून देते. सात्यांत भरलेले मुंबई बँकांवरील चेक कमिशनशिवाय वसूल केले जातात.

शेअर सरदेदीबद्दल व व्यवहाराच्या नियमांबद्दल बँकेकडे चौकशी करावी.

एम्. व्ही. गोखले,
मॅनेजर.

मुंबई इलाख्यांतल्या सहकारी चळवळीची माहिती

कर्ज-वाकी व वसुली
(३)*

सहकारी सोसायट्यांनी आपल्या सभासदांस अहवालाचे साली नवी कर्जे त्या पूर्वीच्या सालापेक्षा ज्यास्त दिली व परतफेडीचे बाबतीतहि सुधारणा आढळून आली, हें सालील आकड्यांवरून समजून येईल:—

(आकडे लक्ष रुप्यांचे आहेत)

वर्ष	येणें असलेली वाकी	वसूल	तहकुत्री थकवाकी	नवीन कर्ज
१९३२-३३	३४१	७२	९०	१७९
१९३३-३४	३२५	६९	९५	१६२
१९३४-३५	३२९	९७	७३	१५९

वर्गीकरण

प्राथमिक सहकारी सोसायट्यांचें वर्गीकरण त्यांच्या गुणदोष-परतवें कसे करण्यांत आलें हें खालील आकड्यांवरून लक्षांत येईल:—

वर्ष	ऑक्टोबर तपासलेल्या सोसायट्या	वर्गवारी				न तपासलेल्या अगर् वी न दिलेच्या सोसायट्या
		अ	ब	क	ड	
१९३४-३५	४,३९३	१५९	२,२६८	१,५००	४६६	६४
१९३३-३४	४,४३१	१५८	२,२७८	१,६७४	३२१	५५

डिस्ट्रिक्ट सेंट्रल बँका

जिल्ह्यांच्या मध्यवर्ती बँकांच्या ठेवी व त्यांचे रिझर्व्ह फंड ह्यांत समाधानकारक वाढ झालेली आढळते. सोने, रोखे व शेतीचा माल ह्यांचे तारणावर व्यक्तींना दिलेल्या कर्जांत पुष्कळच वाढ झालेली आहे.

	१९३३-३४		१९३४-३५	
	लक्ष	हजार	लक्ष	हजार
भागांचें भांडवल	३३	०३	३५	१७
सेठ्ठें भांडवल	३६९	७४	३८५	३५
रिझर्व्ह फंड	९	४४	१४	९९
ठेवी	३०३	२०	३२०	७६
सोसायट्यांकडून येणें थकवाकी	१६६	०२	१६१	२५
एकूण कर्जाशी थकवाकीचे प्रमाण	६८	८%	३९	७%
व्यवस्थेचा खर्च	३	८१	६	१३

गेल्या वर्षातील आकडे १५ महिन्यांच्या व्यवहाराचे आहेत, म्हणून व्यवस्थेचा खर्च इतका ज्यास्त वाटतो. १९३४-३५ साली कोणत्याहि बँकेने अनुकूल परिस्थिति असूनहि, सहा टक्क्यांपेक्षा ज्यास्त दरानें डिव्हिडंड वांटलें नाहीं.

ह्या विषयावरील पहिले दोन लेख ता. १ व १५ जुलैच्या अंकांत अनुक्रमे प्रसिद्ध झाले आहेत.

नागपूर प्रीमियर को. हौसिंग सोसायटी, लि.

	हजार रु.	हजार रु.
वसूल भांडवल:	५९	कर्जे २३८
ठेवी:	११४	जरूर त्यावेळीं हातीं येण्या-
प्रांतिक बँकेकडून कर्ज:	९३	जोग्या व रोख रकमा २८
रिझर्व्ह फंड	३३	रोखे व भाग ७

वरील हौसिंग सोसायटीच्या सभासदांच्या संख्येत व वसूल भांडवलांत अहवालाचे साली वरीच वाढ झाली आहे. सभासदांकडून कायम ठेवी स्वीकारून वाहेरून कर्जे घेण्याची जरूर पडून देण्याचें सोसायटीचें धोरण अभिनंदनीय आहे. थकवाकीची रकम अल्प आहे व सोसायटीने दिलेल्या कर्जांस गहाणाचें व विमा पॉलिसीचें भरपूर तारण आहे. अहवालाचे साली झालेल्या नफ्यापैकी १,०८१ रुपये रिझर्व्ह फंडांत टाकून सोसायटीने ५ टक्के दरानें डिव्हिडंड दिले आहे. नागपुरातील मध्यम वर्गास भासणारी घरांची वाण वरील हौसिंग सोसायटी उत्कृष्ट रितीने भरून काढीत आहे.

कळवण तालुका (जि. नाशिक) सहकारी वृत्त

(१) बँक इन्स्पेक्टर व सुपरवायझर यांचे प्रयत्नानें वासारी शाहू छत्रपति व पिंपळगांव शिवाजी छत्रपति सुखसंपत्तिवर्धक सोसायट्या रजिस्टर करण्यासंबंधी अधिकाऱ्यांबरोबर पत्रव्यवहार चालू आहे.

(२) चांगलें बीं वापरण्याची संवय लागावी म्हणून तालुक्यांतील १८ सोसायट्यांस बाजरीचें बीं चाळण्याच्या १८ चाळण्या शेतकी सात्याकडून मागवून त्या सोसायट्यांस देण्यांत आल्या आहेत.

(३) सटाणें-कळवण-चांदवड सहकारी परिषदेमध्ये ठरल्या-प्रमाणें श्रावणाच्या पहिल्या सोमवारी म्हणजे ता. २०-७-१९३६ रोजी निवाणें, तालुका कळवण, येथे सहकारी वृक्षारोपण-दिन हेदमास्तर चांदोरकर यांचे अध्यक्षतेखाली साजरा करण्यांत आला. त्यावेळीं बँकेचे इन्स्पेक्टर श्री. ठाकूर व एजंट श्री. नाडकर्णी, तसेच यूनियन सुपरवायझर श्री. क्षीरसागर व श्री. देशपांडे ह्यांची भाषणें झालीं. वाजंत्री लावून आणि वृक्षांची मिरवणूक काढून, आंब्यांची व वडाची झाडे लावण्यांत आलीं. सोसायटीचे उत्साही सेक्रेटरी श्री. दोगू पाटील ह्यांनी ह्या बाबतींत वरीच मेहनत घेतली.

मध्यभाग सहकारी अर्बन बँकांची परिषद

वरील परिषदेचें अधिवेशन सातारा येथे गुरुवार, ता. ३० जुलै, १९३६ रोजी प्रो. वा. गो. काळे ह्यांच्या अध्यक्षतेखाली भरणार आहे.

यशासाठीं दररोज १॥ पै खर्च करा.

आरोग्य, ऐश्वर्य व जीवन सौंदर्य यांना वाहिलेलें
बृहन्महाराष्ट्राचें आवडें व लोकप्रिय

भाग्योदय मासिक

आजच सुरू ठेवा. दरमहा प्रसिद्ध होतें. यांत उत्साहवर्धक लेख, स्फूर्तिदायक चरित्रे, चटकदार लघुकथा आणि सुंदर कविता येत असतात. वा. व. २॥ रु. पुढील पत्त्यावर लिहा.

साहित्य कार्यालय, कराड जि. सातारा.

१९३४-३५ सालांतील शिक्षणविषयक प्रगति

मुंबई इलाख्यांतील शिक्षण खात्याचा अहवाल

१९३४-३५ मध्ये मुंबई इलाख्यांत शिक्षणाची कशी प्रगति झाली, हे दाखविण्यासाठी १९३३-३४ च्या आकड्यांबरोबर १९३४-३५ मधील आकड्यांची साली तुलना केली आहे.

	१९३३-३४	१९३४-३५
शिक्षणविषयक संस्था	१६,७३०	१६,९२७
त्यांतील विद्यार्थी	१३,७४,२९६	१४,२२,१४६
शिक्षणावर झालेला एकूण खर्च (रु.)	३ कोटी, ९८ लक्ष ४ कोटी, ११ लक्ष	
कॉलेजांची संख्या	३४	३४
कॉलेज-विद्यार्थ्यांची संख्या	१६,४३०	१७,७३६
ऑग्लो-व्हरनॅक्युलर शाळा	५७१	६१०
त्यांतील विद्यार्थी	१,००,९५९	१,०८,७३२
प्राथमिक शाळा	१४,६१६	१४,७३०
त्यांतील विद्यार्थी	११,६८,५६४	१२,०६,८८२
त्यांप्रतियर्थ झालेला एकूण खर्च (रु.)	१,९९,१७,१३८	२,९९,३२,५७३
ह्या खर्चापैकी सरकारने केलेला खर्च	१,०९,५७,९५०	१,१०,५६,५५२
शेतीस प्राधान्य देणाऱ्या शाळा	८०	८४
त्यांतील विद्यार्थी	२,६८८	२,७६६
मुलींसाठी शिक्षण विषयक संस्था	२,०३१	२,०६७
त्यांतील मुलींची संख्या	३,१४,५९०	३,३१,५०१
कॉलेजांत शिकणाऱ्या मुलींची संख्या	१,१६०	१,२५०
कर्वे युनिव्हर्सिटीमधील मुली इंटरमीडिएट व मागसलेल्या जातीचे विद्यार्थी	१५५	१७४
मुसलमान विद्यार्थी	६,६६,०६९	६,८९,८९३
मुसलमान विद्यार्थी	१,६७,५६४	१,७३,७२५

वरील माहितीवरून, मुंबई इलाख्यांतील शिक्षणविषयक प्रगतीची कल्पना येईल. सेडेगांवांतील शाळांतून मुलींच्या शिक्षणाची व्यवस्था असावी तितकी चांगली नाही, असा डायरेक्टर ऑफ पब्लिक इन्स्ट्रक्शनच्या अहवालांत उल्लेख आहे. संख्या वाढीबरोबर शिक्षणांत सुधारणा होणे अगत्याचें आहे. ह्या बाबतींत विधायक कार्यक्रम आंखला जाऊन त्याविषयीच्या योजना अमलांत येणे आवश्यक आहे.

S. B. JOSHI & Co.

ENGINEERS & CONTRACTORS

41 A, Bruce Street, Bombay | 716 Sadashiv Peth, Poona City

एशियन पॉलिसी

म्हणजेच

आयुर्विम्याच्या निरनिराळ्या सर्वांस सोयस्कर योजना.

महाराष्ट्रांत ठिकठिकाणी एजंट नेमावयाचे आहेत

धी एशियन अँशुरन्स कंपनी, लिमिटेड

एशियन बिल्डिंग : मुंबई नं. १

वेस्टर्न इंडिया

लाइफ इन्शुरन्स कंपनी लि.

स्थापना स. १९१३. मुखर कचेरी-सातारा.

संपूर्ण स्वदेशी, अत्यंत सुदृढ, माफक हप्त्याची पहिली व पहिल्या प्रतीची महाराष्ट्रीय विमासंस्था.

बोनस { हयातीतील रु. ६०
त्रैवार्षिक { हयातीनंतरचे रु. ७५
दरहजारी

१९३५ मधील नवे काम ५१,३०,०४२ रु.

एकूण चालू काम २,७०,००,००० रु. अधिक

एकूण जिद्दगी ७१,७१,०९३ रु.

लाइफ फंड ६०,४२,८७३ रु.

एजन्सी व इतर माहितीसाठी पत्रव्यवहार करा.

निवडक बाजारभाव

सरकारी कर्जरोखे		
बँक रेट (२८ नोव्हेंबर १९३५ पासून)		३%
५% (१९४०-४३)	१११-१	
५% करमाफ लोन (१९४५-५५) ...	१२१-१	
५% (१९३९-४४) लोन	१०८-१०	
४.३% लांब मुदत (१९५५-६०) ...	११९-१३	
४% १९६०-७०	११५-३	
४% १९४३	१११-१	
३.३% विनमुदत	९९-१५३	
३.३% १९४७-५०	१०७-१४	
२.३% १९४८-५२	१००-१४	

निमसरकारी रोखे

४% पोर्ट ट्रस्ट (बिगर गॅरंटी व लांब मुदत)	११०-१२
४% पोर्ट ट्रस्ट (गॅरंटी व तीन महिन्यांच्या नोटिशीने परत फेड)	१००-८
४% मुंबई म्युनिसिपल (लांब मुदत) ...	१०९-१४
४% मुंबई सिटी इंप्रूव्हमेंट ट्रस्ट बॉन्ड (७०वर्षे मुदत)	१०९-८
४% म्हैसूर कर्ज (१९५३-६३) ...	१११-४
५% म्हैसूर (१९५५)	१२३-८

मंडळ्यांचे भाग

बँका

बँक ऑफ इंडिया (भाग १०० चा, पैकी ५० रु. भरले व १०% दिव्दिहंड)	१३३-०
बँक ऑफ बडोदा (१०० पैकी ५० रु. भरले व १०% दिव्दिहंड)	११८-८
सेंट्रल बँक ऑफ इंडिया (५० पैकी २५ रु. भरले व ६% दिव्दिह.)	३६-४
इंपीरिअल बँक (५०० रु., १२% दिव्दिह.)	१५८५-०
रिझर्व्ह बँक (१०० रु.)	१३८-८

रेल्वेज

दौंड-बारामती (१०० रु. चा भाग, दिव्दिह. ५%)	१०६-०
पाचोरा-जामनेर (१०० रु. चा भाग, दिव्दिह. ६%)	९६-४
अहमदाबाद-प्रांतज (५०० रु. चा भाग, दिव्दिह. ९.३%)	९२२-८

वीज

बाँबे ट्रॅन्वे (ऑर्डि. भाग ५० रु. दिव्दिह. १३%)	१६०-०
कराची (१०० रु. चा भाग, दिव्दिह. ९%)	२४०-०
पुणे इलेक्ट्रिक (१०० रु. चा भाग, दिव्दिह. ९%)	२४५-०
टाटा पॉवर (१,००० रु. ऑर्डि, दिव्दिह. ५.३%)	१६६६-४
टाटा पॉवर (१,००० रु. प्रेफरन्स, दिव्दिह. ७.३%)	१६१०-०

इतर

टाटा आयर्न (१५० रु. प. प्रेफरन्स दिव्दिह. ६%)	१९०-०
टाटा आयर्न (१०० रु. इ. प्रेफरन्स, २२ रु. ८ आ.)	१६५-०
टाटा आयर्न (७५ रु. ऑर्डि.)	१८६-४
टाटा आयर्न (३० रु. डिफर्ड)	७४५-०

शास्त्रशुद्ध पायावर काम करणारी, महाराष्ट्राची प्रमुख प्राव्हिडंट विमा कं.

दि हिंदू बेनिफिट सोसायटी लि.

च्या लोकप्रिय

प्रपंच पॉलिसीकरिता प्रचारक पाहिजेत.

माहितीसाठी लिहा.

किताब बिल्डिंग, बुधवार, पुणे.

सेक्रेटरी.

WANTED Arts Graduates & Medical Practitioners to push up Rural Uplift & Medical Relief Movement in furtherance of Insurance Benefit Plans throughout district places in the Presidency. Adequate remuneration to capable workers.

Apply with particulars to :-

Head Office :- } General Manager,
99, LAXMI ROAD, } THE DAWN OF INDIA
POONA. } LIFE INS. CO. LTD.

CONFIDENCE

is a worth-while asset in business building. The success that has attained Hindusthan's efforts to serve the public has its origin in public confidence, its

YEARS OF

Efficient Management, Fair Dealings, Prompt Settlement of Claims, Liberal Terms, Enterprize, Judicious Reserves, Sound Investments, Huge Assets and Useful Service

HAS CREATED

PUBLIC CONFIDENCE

The following figures will convince you :

NEW BUSINESS

This year 1934-35

Exceeds

2 CRORES & 50 LAKHS

BONUS

PER THOUSAND PER YEAR

On Endowment Rs. 23 On Whole Life Rs. 23

HINDUSTHAN

Co-operative Insurance Society, Ltd.

(ESTD. 1907)

Branches : Bombay, Madras, Delhi, Patna, Lahore, Lucknow, Dacca.

Offices : throughout India & the East.

S. C. MAJUMDAR, N. SARKAR,
MANAGER : Bombay Branch. | General Manager.

POONA OFFICE — 180, Budhwar Peth.

दि डेक्कन पेपर मिल्स कंपनी, लिमिटेड.

रे पेपर मिल, मुंबवा, पुणे पदमजी पेपर मिल, मुंबई.

पूर्वी आम्हांस लागणारा सर्व कागद आम्ही आपल्या देशांतच तयार करित होतो, आणि महाराष्ट्रातील कागदाचा घंदा सुप्रसिद्ध होता.

सध्यांच्या यांत्रिक युगांत, कागदाचे प्रकार आणि त्यांस असलेली मागणी विलक्षण वाढली असतां आम्हीं पूर्ण स्वदेशी कागदच कां वापरूं नये आणि आम्हांस सर्व स्वदेशी कागद कां पुरवतां येऊं नये!

ह्या प्रश्नांस, दि डेक्कन पेपर मिल्स कंपनीनें, अनेक प्रकारांचा व प्रतींचा कागद आपल्या

कार्यक्षम कारखान्यांत तयार करून समाधानकारक उत्तर दिलें आहे.

तुम्हांस कसलाहि कागद पाहिजे असो, त्यासंबंधानें खालील पत्त्यावर चौकशी करून तो कागद घ्या.

८१५-१६ मवानी पेठ, पुणे.

अहमदाबाद हाऊस, बॅलर्ड एस्टेट, मुंबई.

गणेशचतुर्थीस प्रसिद्ध होणार !

पुरुषार्थाचा गणेशांक (भाग २ रा)

या अंकांत गणपतीसंबंधींचें वैदिक, पौराणिक व महाराष्ट्रीय साधुसन्तांचें सर्व लिखाण सोपपत्तिके येणार असून शिवाय उत्तर व दक्षिण हिन्दुस्थानांत संशोधकांस ज्या प्राचीन गणेशमूर्ति आढळल्या आहेत, त्यांची विशेष माहितीसह सूचक छायाचित्रे देणार आहों. किं. २ रु. पण वर्गणीचे ३ रु. म. ऑ. नें पाठविणारांस हा अंक वर्गणींतच मिळेल.

गणेशांक भाग १ ला किं. २ रु.; पण चालू ग्राहकांस हा अंक फक्त १ रु. स देऊं. तरी वाचकांनीं रजिस्ट्रेशनसर्चासह एकंदर ४०३ रु. पाठवावे. म्हणजे दोन्ही विशेषांक रजिस्टरनें पाठवूं. प्रत्येक हिन्दूच्या घरी हे अंक असले पाहिजेत.

व्यवस्थापक पुरुषार्थ, औंध, (जि. सातारा).

MARATHE & Co.

ENGINEERS & IRON FOUNDERS

WORKS :

Natu Bag.

Bhikardas

Road,

POONA 2

Can undertake to do any sort of casting.

We also manufacture WEIGHTS according to the Bombay Weights & Measures Act.

Our prices are very competitive.

OFFICE :

918-79,

Sadashiv.

Laxmi R d.

POONA 2

“ दुसरें मूल्यमापन जाहीर झालें ”

स्थापनेपासूनच भागीदारांना ६ टक्के फायदा व विमेदारांस वाढता नफा वांटून जुन्या व स्थिर झालेल्या कंपन्यांस कठीण असें अपूर्व यश संपादन केलेली पहिलीच महाराष्ट्रीय विमा कंपनी:-

कॉमनवेलथ विमा कंपनी लि., पुणे.

अध्यक्ष-श्री. न. चिं. केळकर, संचालक, केसरी

हयातीतील विम्यास } दुसऱ्या मूल्यमापनांत वांटलेला { हयातीनंतर विम्यास
३५॥ रु. } दर हजारी त्रैवार्षिक नफा { ४५ रु.

जास्त माहितीकरितां समक्ष भेटा अगर लिहा.

मॅनेजिंग एजन्ट्स.

नवीन फणसपोळी

व

मसाल्याची चटकदार

ऑफिस सुपारी

मिळण्याचें सात्रीचें ठिकाण:

कुळकर्णी आणि मंडळी.

लोणी व किराणा दुकान

सदाशिव पेठ, फडतरे चौक,

पुणे, २.

हे पत्र पुणे, पेठ भांबुडा घ. नं. १३६१३ आर्यभूषण छापखान्यांत रा. अनंत विनायक पटवर्धन यांनीं छापिलें, व रा. भांपाद वामन कात्रे, बी. ए., यांनीं ' दुर्गाधिवास, ' भांबुडा घ. नं. १२४/१३, पुणे शहर, येथें प्रसिद्ध केले.